

ACC. N:R M. 13445: 1-37.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: *Blekinge* Upptecknare: *Ellen Tranström, Kärnäsöping*
Härad: *Bräkne* Berättare: *olika personer; se uppt. bla-*
Socken: *Hälsång* Berättarens yrke: *des bakside*
Uppteckningsår: *1954* Född år i

Barnets vård och uppföstran under förskoleåldern. Lu F 98
s. 1-37.

Skriv endast på denna sida

Barnets vård och uppfostran under förskole-
åldern.

Suf. 98

1

allmänt om övervakning och fostran.

Till synen av småbarnen vilade i friska
hand på modern, när hon var tillstädes,
eljest kunde det vara mormor eller farmor,
äldre systrar skulle se efter de yngre,
ibland kunde det finnas en barnpiga,
en 13-14 års flicka, som för en mindre
lön hade plats att se efter småbarn.

Någon slags kage, sele eller dylikt har
aldrig omtalats, inte heller att det sattes
ljättra på barn. Viss ålder när barnet
skulle kunna klara sig på egen hand
var inte given, det varierade givetvis
somliga barn var mera tillfagsna
andra sent utvecklade. Vid 4-5 års ålder
borde de ju kunna ~~lämnas~~ lämnas

ensamma inomhus, med lite lillsyn emellanåt, exempelvis på vintern när föräldrar och övriga familjemedlemmar hade arbete utomhus och det var för kallt för barnen att vara ute.

Vid samma ålder klarade de sig själva utomhus, med någon lillsyn så att de inte ramlade i sjön, detta var en ständigt överhängande fara. Förbud att gå till sjön överträdades ofta, trots hot om att kavgubben el. sjögubben skulle ta dem. Modern var väl den som i första hand fostrade barnen, lärde dem att akta sig för det som var farligt, såsom eld, sjön, saxar och knivar o. dyl. Fördringarna på uppfostrande steg med åldern, lyda skulle barn göra utan tveak.
2 Gjorde de inte det så fick de stryk.

Det var endast barn som var sjuka som kunde göra sin vilja gällande ibland, som t. ex. neka att äta viss slags mat. Eljest var det inte tänkbart att ett barn skulle ha någon egen vilja, åtminstone i äldre ålder. Fram på 1900-talet blev det något mildare därvidlag. "Böj vidjan medan du är grön", var föräldrarnas åsikt.

Bekräftelse mat och förhållande till de vuxna.

Far, mor, farfar, farmor, morfar, mormor, alla äldre tilltalades med *ni*, även föräldrarna. Moster, farbror o. dyl. endast till släktingar. Omhetsbetygelse mellan barn och föräldrar mycket sällsynt.

Kanske att barn ibland kysse = kramade de dem, men det var i så fall endast

ACC. N:R M. 13445:4.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

så länge de var i ett- två års åldern.
Så snart barnen blev så stora att de
förstod vad de vuxna sade till dem
fick de lära sig hälsa genom att räkna
fram handen "hälsa graunt," "med granne
näven" d. v. s. höger hand, sedan fick de
lära sig viga och bicka och så vidare.
När de blev lite större så att de kunde
gå ärendet till grannar, inpräntades
det noga att de skulle hälsa efter den
tid det var på dagen när de kom in där.
god morron, god kväll, det räckte inte
att säga god dag. För då fogs det fram som
varnande exempel en man som hade
för vana att hälsa god dag alla tider
på dagen och därför kallades "Jörse
goddag." Därmed behöfde barn vid
4 dylika tillfällen gå omkring och ha

i hand. Ingen särskild slags hälsning för olika personer. Och inte heller någon särskild hälsning till föräldrar morgon el. kväll. När barn var borta i sällskap med föräldrar och även annars skulle de sitta stilla och vara lyfta, tacka i fall de fick något. Kom någon främmande på besök, som t.ex. bjöds på kaffe, skulle aldrig barn gå fram till bordet eller lägga sig i de vuxnas tal. Inte fick de hålla sig alltför nära när några vuxna samtalade, så att de kunde höra vad som sades, det kallades att "shuka slater" = sladder, barn som gjorde det ansågs illa uppfostrade.

Förbud och hotelser.

Barn fick inte räcka ut tungan, "Då tar jag salen och klipper av den om du

inte får plats med den i munnen".
Inte fick de gå med en ska, "då blir
mor kallt". Vissla inomhus var förbjudet
"då kallar du på den läje" = fula.

Något angående leka begränsning om talas
inte. "Snylt dig annars flyr präkarna å
må dig", den som spelade i näsan blev
titelprågad "ska du ut å mofa", där-
med menades att de plockade agn i
näsan. "Får jag inte kamma dig åter
lämn opp håret," eller "du blir skorvig".

För sjön och brunnen kallades med
gubben, sjögubben, brunngubben.

Leke med eld var nästan otänkbart
så strängt förbud var det för barn
att röra elden i spiseri eller ljus
och lampor. Fändsticker för varades
alltid oäkamtligt för barn.

Liksom annat, ex. hus, knivar o. s. v.
Har aldrig hört talas om att det var
något talas om värshilda pajk och
flick lekar, eller några förbund i den
vägen. Inte heller att barn skrämdes
med naturväsen eller djur.

Sotaren gick ofta som barnskrämma,
fast många barn aldrig sett en sotare.
Det fanns hus i skärgården som var
skulpanna, där det aldrig varit någon
sotare, ingen hade brandfrysakat så
de var inte frunqua att anlita yrhos-
sotare, utan de sota själva när det
behövdes. Men att skrämma småbarn
med döj ju sotaren lätt. De kunde ju
också skrämmas med en eller annan
gubbe också, någon som de sett och
blivit rädda för. Däremot vet jag aldrig

att barn skrämdes med raskan.

Platsfördelning i hemmet.

Småbarnen hade sin sovsplats i skugan d. v. s. det enda rum i huset som hade eldstad och där hela familjen, stor eller liten jämte eventuellt gäster, folk åt, sov och arbetade. Som regel sov väl pojkar och flickor var för sig, även om det kunde bli både 2 och tre om att dela en bädd, ibland fick väl en liten pojke dela sängplats med en äldre syster.

Den "minste" lög hos föräldrarna till en nästa syskon kom, vanligtvis. Fanns det några flickor oftast ha någon av familjens barn i sin bädd, flickor givetvis. Dock ombelägs en rik skara som inte nådes slita för mycket sängkläder utan hennes pojkar fick dela bädd med pigorna,

tills de blev "läsfärdiga" - i konfirmations-
åldern. Någon särskild rangordning vid
bordet var det inte, bara att småbarnen
höll sig borta och åt vad som bjöds.

Den minsta hade modern i knät och
hjälpste den tillrätta. Barnen fick hålla
till var som helst i slugan bara de inte
var i vägen, så oftast hölls de kanske
under det stora slagbordet, eller i någon
vrå. De fick t. ex. inte ge sig opp och
hoppa i den stora sängen som om dagen
stod uppkäddad med ett täcke över.

Delvis för att de inte fick smutsa ner säng-
kläder, dels för att en snyggt uppkädd-
ad säng liksom var ett tecken på ordning.

Sällan hade barn någon egen sak för,
det skulle inte ha fått plats i slugan om 10
barn skulle haft var sina stolar, pallar

eller dylikt. Lehsaker förekom sparsamt, min mor har aldrig talat om att hon eller hennes syskon någonsin ägt en lehsak. Ät småpojkar kunde väl en farfar el. morfar krita till någon trälehsak i form av en båt, lika väl som en farmor el. mormor kunde krita till en "lasa docka" = frasdocka eller en frasball åt ett barnbarn. De hade därför inte så mycket småplock att hålla reda på. Och det som ev. fanns äkte aflast in under en soffa för att vara ur vägen.

Klädedräkt.

Så snart barnen blev så stora att de kunde gå fick de en klämming och när de växt ur "pingkan" fick de särk och skjorta i samma modell som de vuxna använde. Överplagget för

plickor kallades klämming, för poj-
kar "slåm". Plaggen var haligen rätt
lika i snittet, endast att en klämming
var mera "skräddad" = utsvängd
mer än, medan en "slåm" var mera
rak. Det var väl närmast ett slags
kall fast det ordet användes inte.
Materialit var det hennvävda,
verken på vintern, bomullstagg på
sommaren. Hurvida en "slåm" var
knäppt hela vägen fram, eller den
var hel med ett spund öppet
har jag inte kunnat få reda på.
Frickornas klämmingar knäpptes med
i ryggen, alla kläder knäpptes
med knappar för. Någon utsmyck-
ning frickorn inte i vanliga fall.
Efter 1900 inkräddes delvis lite finare

11

smitt på barnkläder och då även ut-
smyckning t. ex. burr = reprikamerering
eller "gramauer" = snörmakerihårder,
på flickarnas klämmingar, "gå best kläder"
alltså vardagskläderna var enkla.

Pojkarna fick kanske en "långmans-
krava" = sjömanskrage, åtminstone
när de blev så stora så de använde
byxor, 2-3 års ålder, då "slåmmen" er-
sattes av en blus i sjömansmodell.

Underplagg, särk och skjorta, + livstycke,
sällan någon slags underklämming, så
långe barnen var så små att de inte
fick gå ut på vintern. Och på sommaren
klarade sig ju utan sådan. Pojkar hade
inget slags kalssonger så länge de "gick i
slåm" och även sen de blev så stora
att de köjde de använda yttre byxor

fick de kanske klara sig med ett par
alltså ytterbyxor utan balsonger.

Flickorna hade givetvis inga byxor, det
hade ju inte några pojkar för.

Under min skoltid var det kanske
en på 10 av flickorna som hade byxor.

Förkläde användes inte allmänt
till barn, aldrig till pojkar. Flickor
hade "ärmförklä", av nästan samma
modell som användes av barn nu
för tiden, tyget var rynkat vid en
rak stång, så var det hängslut över
axlarna. Ibland kunde vara försett
med rynkade volanger ner till och
även över axlarna. Förkläden använ-
des dels till vardags, dels till att vara
fria i, när de började bli mera allmänt
i bruk. Dessa var alldeles i stil med

de vuxna, kvinnorna var klädda i
förkläde även när de gick i kyrkan,
fast det blev bortlagt efter 1900 un-
gefär. Prydnadskragar förekom, fastän
sparsamt, runda av byg, kantade med
bradyr eller spets, vita t. färgen, när de
kom till användning bars de både av
flickor och pojkar, flickor kunde också
ha kragar av spets. Användes endast
vid särskilda tillfällen, när främmande
kom eller när barnen fick följa med bort
t. främmande ställen. Spädbarnsmössan,
såväl som pingka och träja användes
tills det blev för litet. Sen fick pojkar
någon slags mössa, när de blev så stora
att de kunde vara ute, flickorna fick
någon slags mössa, modell
spädbarnsmössa, kallades kräka.

Men det var inte allmänt bruk, utan när flickorna blev på stora att de kunde vara utse fick de ha en schalitt på huvudet, knuten under hakan. Hattar och mössor för små flickor eller skol flickor förekom sällan, ända till 1910 var silkeschalitt, svart, vanlig vid flickornas konfirmeration.

När barnen började krypa fick de vanligen sina första strumpor, samma modell som de vuxnas, oftast gråa.

De bands om nere vid foten, inga gummitband som höll uppe skapten. När barnen blev större knöts strumpbandet under knät, precis som de vuxna hade det. Skar ansågs det att barn skulle ha när de började gå.

15- När de plitit ut eller vänt ut dessa

fick de gå med träskor, ute, inne
fick de gå i skumplåster, så gjorde
alla de vuxna också. Det fanns en
landtskumakare som sydde skor
till barn, modellen var s. k. "rätt-
fransk skor," som gick att ha på vil-
ken fot som helst, detta för att de
skulle slitas jämnt, skorna var eljest
på fasonen som en moronsha ingen
rem, utan de bands fast med ett band
runt hälften över vristen. Detta var
på 1880 talet. Småre användes köp skor
och de hade då rem om bunt lika
som småbarnsskor har numera.

Barn under skolåldern hade pållar
några yttre plagg på sommaren behövde
de inga, på vintern fick de vara inne,
16 eller låra något plagg av äldre sykon.

Hade flickorna funnit här klipptes det kort
för att det skulle växa bättre. När det sedan
vuxit ut hade de en böjd kam som sattes
tvärs över hjässan. När det blev långt nog
flätades det, antingen en fläta vid vardera
örat som sen flätades ihop i nacken, eller
fört en fläta ome på hjässan, som fort-
sätte i en fläta i nacken. Pajkarna
kortklippes, smaggades.

Underkläder byttes varje vecka, beträffande
överplagget användes nog också det tvättade
efter en veckas användning, men då kom-
de det nog ändå att barnen fick "gå i
bara särken" el. skjortan, medan det
tvättades, för det var snarare vanligt än
tvärt om, att de hade bara det enda
överplagget, vilket alltså användes
dagligen. Västkläder användes ej, barn

såväl som vana som sov i säcken
och skjortan. Särskildasöndags el. fest-
kläder förekom just inte. Kanske i fall
någon fick ett nytt plagg innan det
gamla var utslitet, fick det nya tjänt
göra som söndagsplagg att ~~för~~ böja
med. Eljest fick det räcka med att
kläderna var rena till söndan.

Uppmärksningen avser skärgården och
där fanns nästan bara en samhälls-
klass, fiskare, fast det naturligtvis skilde
en del på deras ekonomiska standard.

Men även de som var mera välplacerade
var sparsamma, och utmärkte sig inte
genom varken kläder eller annat.

18 Till 3 års ålder, minst, bars småbarns-
dräkten, som fick präglarna byxor, som
varken var korta eller långa, de

räckte ett stycke ned om knät.

Och så fick de en "bussaron" = blus av blåtyg. byxorna var av samma material för sommaren, vinterbyxorna av tunn-
vänt "verken". Flickarna fick klänningar med midjan markerad, hoprymkad, men utan skärp, dessa klänningar var liksom pojkarernas byxor halv långa.

Var det riktigt fint så ~~to~~ var sårkens hals-
ringning försedd med spets, och då skulle denna spets helst synas ovanför klän-
ningens halsringning.

Föda och måltids seder.

Enklare maträtter som gröt, välling kunde barnen klara på egen hand vid 3 år, liksom med fisk som var urbenad.

Barnen åt samtidigt som de vuxna till vardags, var det främnande, kalas i

himmlet fick barnen vänta, lika så om
barnen var med på kalas hos pårännande.
Inget känt om att barn skulle stå och
äta, fast det kunde väl hända att de fick
göra det, i fall inte sittplatserna räcker
till. Eventuellt kunde de få ta sin tall-
rik och sätta sig på en soppa.

Småbarn kunde ibland få kniv och
sked i mindre format, av block, annars
fick de klara sig med vad som fanns,
en tesked ^{eller} annars de blev stora nog att
hantera en kniv, gaffel användes
aldrig varken av barn eller vuxna.

För vågade småbarn inte krysta när
de satt vid bordet, "lig å låt maten
läppa munnen" hette det. När de vuxna
fäst fört, kom "lille fur". Så det kunde
hända att väntan blev dryg och bus

någon liten byling kunde säga: "kommer
allti lilltur" - kommer aldrig lilltur.

Aldrig skulle småbarn ha de bästa
bitarna, för skulle ha det bästa.

Så berättar historien om mannen som
sade att "det där vita kätlet ^{på kross} det måtte
nag vara gott, men jag har aldrig fått
smaka det. För när jag var barn skulle
för ha det bästa. Nu när jag har barn ska
de ha det bästa". Barn skulle äta opp vad
de fått och var inte så riklig fördelning
så det gick bra. Den som inte ville äta
vad som kom på bordet fick vara utan
mat. Låta till och från maten skulle
barn göra till att börja med blev det:
"äta i Guds namn", och "tack gode Gud för
maten". Därmed var det inte alla familjer
som höll så strängt på sedan att barnen

skulle kasta föräldrarna för maten.

Barnen fick samma mat som de vuxna.

Det enda som var förbjudet var "rampfleisch,"
svanskalorna av grisen, det fick inte
ätas annat än av de som var fullväxta.
Åt barn av det slammade de i västen.

Det sadis ofta, om någon som väste saht,
"han har nog ätit grisarompa". Ägg var så
sällan förkrammande i kosten, helst kokta,
så det var ingen risk att barn fick några.
För övrigt är inget omtalat där vidlag,
inte heller något om speciell barnmat.

Kaffe fick småbarn ^{dricka} men det blev inget
missbruk, det kokades bara marron och efter
middag och inte i så stora kvantiteter,
varsin kopp till de stora, småbarnen fick
om det blev något över. Ingen har någon-
sin berättat att småbarn fick smaka på

ACC. N:R M. 13445:23.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

23

öl vin eller brännvin. Båtsaker var bält-
synla, före 1900 var de obefintliga.
Till kaffet användes kaksocker, som
delades i mycket små bitar, barn fick
kavlar så mycket som en ärtas storlek,
så något missbruk var det inte tal om.
Sedan bitsockret kommit i bruk blev det
en fjärdedels bit. Somliga kunde spara de
sin sockerbitdelning för hela veckan och
sålde den till sin mor för 1-2 öre, om
inte för så när de blev så stora att de
fick följa med till skolan, en gång om året,
hemma hade de ingen användning för
pengar, annat än om det kom någon
"kakekåring", eller om någon från fast-
landet kom ut i skärgården och sålde
frukt. Efter 1900 började det bli lite mera
godisaker, t.ex. en "pyllask" = ask av blask

ACC. N:R **M. 13445:24.**

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

24

med så runda pocher pullas i + en ring
men det var långt ifrån alla barn som
fick sådana. Den som hade en snäll
gudmor kunde få en marknads kara-
mell, till jul fanns det "gubbar och gum-
mor" 2 öres, vita, dekorerade med rött
och grönt, och höjden av allt var de
stora julhärlarna av rike deg, 25-
50 öres, som barn fick av gudmor, faddrar,
faddrar och kuske av far och mor-
föräldrar. Sällan hade föräldrar med
många barn råd att köpa sådant.

Så började det frickomma att handlarna
i stan gav kunderna en liten skruk
karameller på köpet, vid lördagshan-
deln och då fick barnen varsin ätmin-
stone. Och så fanns det små ke i form
av bokstaver, de kallades "nick-nack".

På ett och annat ställe kunde de ha en
strut med russier liggande, för att bjuda
främmande småbarn. Barn var inte så
bortskända för. Min faster har berättat
hur hon och hennes sysskon fick grovbröds-
skorpar när de kom till sin farfar, och
hur gatt de lyckte det var. Grovbröds-
skorpar = katterna på grovt matbröd
som farfadern skurit bort där för att
han inte kunde tugga dem. Virst skulle
kakor och karameller från kalas gömmas
hem till småbarnen. Kalasen var mest
begravningar och även om begravnings-
karamellerna såg sorgliga ut, så var
de häft eftertraktade, det kan jag in-
tyga av egen erfarenhet. Även de vid
begravningskalasen vanliga mandel-
spåner med svart dekoration var

livligt uppskattade var barn.

Hygien och allmän sjukvård.

Den dagliga träningen omfattade ansiktet och händerna. För skolåldern kunde väl somliga barn träffa sig själva, även om det blev lite svårt så, särskilt beträffande öronen.

Det var långt ifrån alla familjer som höll på den dagliga träningen utan det blev en stortvättning på söndagsmorgonen i samband med bytning av underkläder. Fandvård var något okänt ännu långt fram efter 1900.

Några egentliga varmbad förekom inte.

Utan det var bara att barnen trättades med svamp, hit för bit, så att säga. Även om de hade vatten i en kanna så gick inte barnen krappa ner i den.

Fötterna fick de fräslas slappa ner.
Håret frättades med bröl och vatten,
inte ofta, för all del, det var inte "bra".
Löss utrotades med firkam = "lättskam".
Gnetterna som satt på håren döddades
på så vis att håret benades lite i taget
med en slö kniv och med den "dräptes"
gnetterna, en mycket tidsödande
procedur och innerlig avskydd av
alla barn. Skorn har inte firkam-
mit i min tid, när det friskom lades
det en beckhura på huvudet och bandes
om, den fick sedan sitta till det lättes,
detta kallades att ha "skorrekätta".
Att barn fick skorn anspägs bra på
slarn och liknäjdrkt från moderns
sida och var alls inget fattigdoms-
bevis. Kallkad var sällsynta, trots

den goda tillgången av hussvatten.
Måjligen kunde de ha mer barmen till
stranden och tvätta den, men inte
fick de gå ut i sjön inte. Fröliken
var det till stor del därför att de var
rädda för att barmen i sitt oförstånd
en annan gång kunde gå ut i vatt-
net på egen hand. Sjön var det ständiga
faromånet för småbarn och det var
där de först lärde sig något om småbarn
var utom synhåll.

Hur tidigt barn lärde sig att "säga till" be-
rättade mycket på hur de förskades, den
som hade tid att passa den ordentligt
fick den "försläpda" tidigare, så någon
bestämd ålder var inte fixerad. Så ti-
digt som möjligt sattes de på pottan, någon
28 pottstol var jag varken sett eller hört talas

ACC. N:R M. 13445:29.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

29

om. När småbarn var så sjuka att de
själva gick och lade sig, så fick de ligga.
Det var aldrig på tal att de skulle bäd-
das mer i första laget. När barn var
"keta" hade de feber, några termometer
fanns inte i hemmen, de var sällsynta
ännu på 1920 talet. Tilltitt föräldra hem
fanns aldrig någon termometer det oaktat
har jag arverkat både kithveta, mässling och
sv vattkroppar utan sviter. Blek ett barn
mycket sjukt så fick sysskonen fränya i hop-
sig så att det fick ligga ensamt. Var det
däremot så att flera barn hade t. cc.
mässling fick de ligga i samma bädd.
Om ett barn slog sig i ett mätelhorn
så var det bara att klara på det, unda
och säga "nu är det bra", eller kunde de
säga "jag ska slå det stygga bordet som

som släppte till dig." Och då blev barnen så
inbaserade av det så de glömde gråta.
Sade barnen att de hade ont i huvudet så
gick de till svar: "Knytt en halsduk om ^{halsen}
så det inte kommer längre mer".

Lek och leksaker.

Så mycket lek med småbarn och vuxna
var det inte. Det var mest i 1-2 års ålder.
Sen blev det i regel ett nytt psykiskt sam-
lag föräldrarnas tid och uppmärksamhet
i uttryck. Drillspråket säger "det är lite
som roar ett barn". På vintern gick ju
småbarn vara inomhus och då lekte
de med vad som helst, några vedhår
lomma trädrullar, som fört närmast
kunde små flickor ha en hasdocka och
små pojkar en båt, som de då drog
30 efter sig i ett snöre. Fanns det äldre

syskon kunde de ju leka gömmor, leka
häst o. s. v. Pojkar lekte naturligtvis främst
bestände lekar, de kunde få gamla bilar
av fishuät som de satte upp i nåt
hörn och flickor kunde låtsas att spinn-
rocken var en ka som skulle mjölkas,
de kunde också ha stekar eller annat
lämpligt som föreställde djur, ka i la-
gärn, gris i stian. Kända leksaker var
sällsynt när jag var barn. Visserligen
hade jag en del sådana, tack vare att
min far var sjöman då, jag minns en
dockpojke som hette Petter, ett mun-
spel, som jag plackade sönder "för att
se hur det såg ut inuti". Några lek-
saksmakare fanns inte, det som eventu-
ellt köptes i leksaksväg det köptes i stian.
Småbarnen lektid blev för övrigt inte så

Lång, firkant var ett yrke som satte alla
händer i arbete, även småbarnens.

Bilder, sagor och visor.

An böcker fanns det för i hemmen bara
bibel och psalmbok och så almanacka.

Dessa var det inga bilder i och i vilket
fall, som helst så fick inte småbarn
leka med dem. I slutet på 1800 talet var
det många enbarns familjer som hade fis-
ring, som de kom ut två gånger i veckan.

Det var det heller inga bilder i.

Bilderböcker försåsom inte när jag var
barn ens. Egentliga sagor kan inte jag
erinnra mig, det som berättades rörde
merst verkligheten och var då inte rik-
tat till småbarnen. Merst var det de gam-
la som berättade om hur det var när
de var barn t. ex. om troll och spöke,

med mera. Den som hade sämst röst sjöng
visor av olika slag, sjömansvisor,
äldre och nyare vilka sjöngs ut minnet,
visböckerna kom till sinare. De gamla
som inte kunde skriva el. läsa skrivet
kunde det oaktat en hel del visor,
med massor av vers. Den lärde barn
efter hand som de hördet det sjungas om
och om igen. Och det var inte alltid lämpl-
iga barnvisor. Den min berättas det att
jag i 3-4 års åldern, när jag var ensam
i stugan, dansade omkring och sjöng
"Kämlar ni Sofia Jonsson som bor uppi
töder". Detta har jag gjorts inget minne av.

Undervisning och nyttiga sysselsättningar.
Aftonbönen "Gud som haver" var det första
ett barn fick lära så snart de kunde
tala rent. Denna skulle läras varje

kväll, först högt och sedan när barnen
blivit lite större fick de läsa den högt
för sig själva. Även förtkom en annan berättelse
"ett litet barn som fruktar Gud och älskar
sin mor och far, det allra bästa barnet om
all sin framtid har". För öfrigt talades
inte särskilt mycket varken om Gud
eller djävulen. För skolåldern kom väl-
lan barn till kyrkan, dit var det en halv-
timmes väg överjön och sedan drygt en
timme att gå och det orkade inte små-
barn med. Något lekförbud på söndagen
vet jag inget om, endast att barn skulle
sitta stilla och vara tysta medan
någon vuxen läste "vanjelmet" evan-
geliet för söndagen, detta läste dock ej
högt. Tidigt fick barnen lära sig att
34 göra nytta, en 3-4 åring kunde alltid

hålla vaggan i gång, när ingen annan
hade tid med det. Vidare kunde gå ut
och hämta in några vedträn från köket
där vedkorgen hade sin plats. När de var
5 år fick de böja trä målar, nätmålar,
ått dem i familjen som var synsatta
med att binda nät, och vid 6 år
var de mogna för att själva lära sig
binda. Vinst blev markarna självna
i böjan, men det måtti gå. Och när de
väl lärt konsten sattes de "för karlar"
fick vinst antal karlar - varv att
gå på dagen. Efter som färdigheten steg
ökades antalet karlar och den som inte
hann med fick sitta oppe som de andra
lagt sig och göra färdigt sitt besting.
Detta var på vintern. Vidårsåldern
borde de också kunna "klöffa krakar"

Det var att ta bort betena från läng-
rens krakarna och sätta in den i en
"kläft" klurva träpinne. På sommaren
fanns det också arbete, diverse små-
saker i samband med fisket, de fick
lära sig plocka pill ur garnen, bl. a.

Plocka gräs åt grisen, hjälpa till att loka-
rensa bort ogräs i potatisåker, och så
vidare, inte att förglömma att de skulle
se efter småsykorn så de inte gick
till sjön. Så att mycket tid att loka
eller göra "hyss" = räckarlugg hade inte
barnen förr ens i förskoleåldern.

Förhållandena var i stort sett desam-
ma till fram på 1920 talet, då det började
komma f maskinbuntna nät i handeln
då hölls åtminstone inte småbarn så
strängt med att binda nät.

ACC. N:R **M. 13445: 37.**

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

37

Finn firskoleäldern höjde rösten att barn-
nen skulle läsa sig läsa, åtminstone
skulle de känna igen alla bokstäverna
när de höjades skolan. Så när de var
mellan 6-7 år fick de en "abecäffa"-
abecak, med en lapp på rita sidan
som ibland värpts en gnutta
socker, mera sällan pengar. Denna
abecak innehöll diverse läsning, de 10
buden, kross artiklar, diverse böner, små
reds lärande berättelser, hälsoregler om
renlighet och luftväxling, mått, mål och
rikthabets, "multiplikationsorla".
Allt enligt det exemplar jag har, tryckt
hos P. A. Nordstedt 1891.